

Finansuojama Europos regioninės plėtros fondo lėšomis.

Stepono Batoro Universiteto indėlis tiriant Lietuvos florą

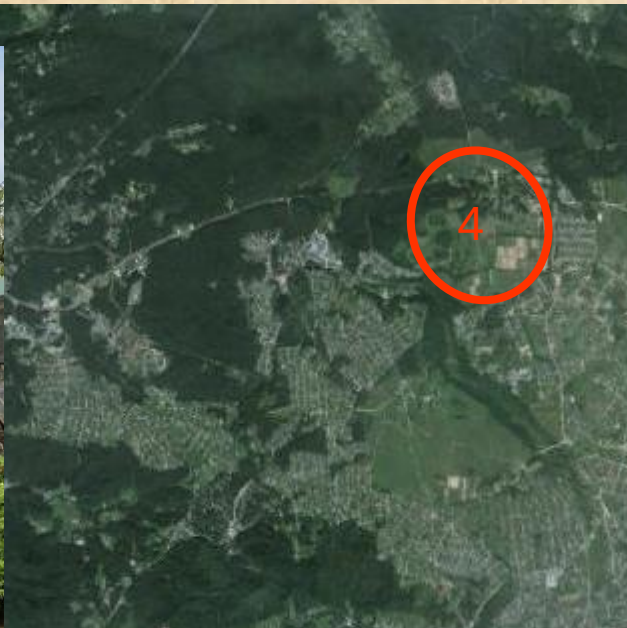
S. Žilinskaitė
2023

Ketrios VU botanikos sodo vietos:

• **1781-1799** m. Medicinos kolegijos kieme (Pilies g. 22); **1799-1842** m. Sereikiškėse (Bernardinų sodas); nuo **1919** m. Vingio parke, nuo **1974** m. - Kairėnuose

Matematikos-gamtos mokslų fakultetas

Matematikos-gamtos mokslų fakultetas. Universitete buvo formuojami šeši fakultetai, vienas iš jų – Matematikos-gamtos mokslų (MGF). MGF studijavo būsimieji matematikai, fizikai, chemikai, gamtininkai ir žemės ūkio specialistai.

Gamtininkams buvo atiduota buvusi junkerių mokykla Zakreto g. 23 (dabar M.K. Čiurlionio g. 21/23). Šis mokymo centras buvo pavadintas Adomo Čartoriskio kolegija (*Collegium Adama Czartoryskiego*).

1923 m. universitetui buvo atiduotas triaukštis intendantūros pastatas Objazdovo g. 2 (dabar M. K. Čiurlionio g. 1/V. Mykolaičio-Putino g. 2). Šiuos rūmus nutarta pavadinti Jozefo Pilsudskio kolegija (*Collegium Józefa Piłsudskiego*).

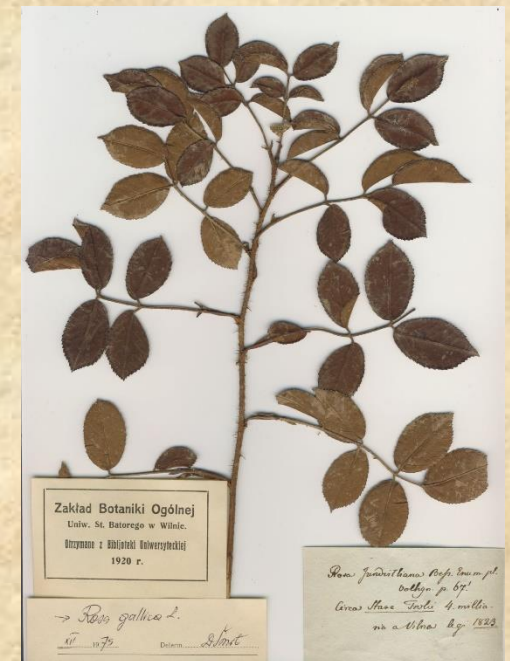
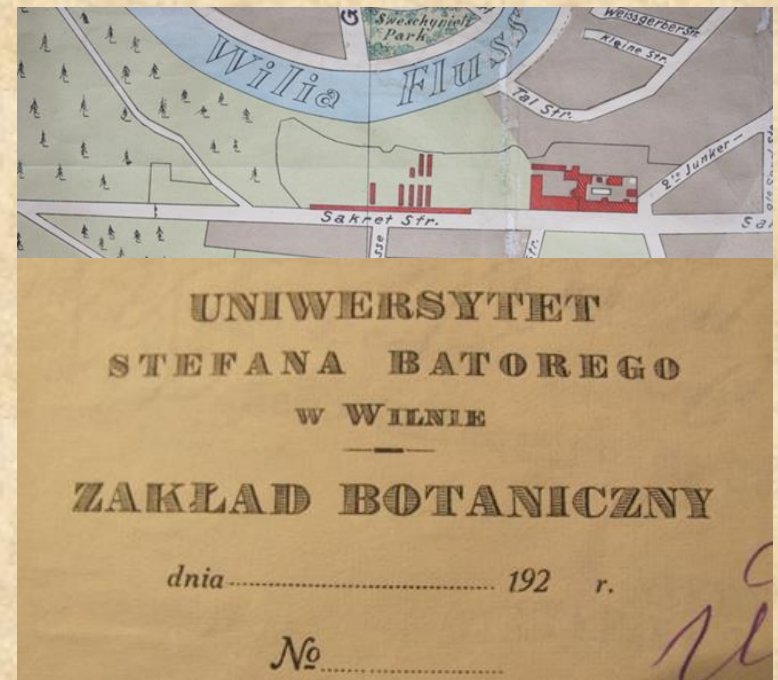

Bendrosios botanikos katedra

Kurti Bendrosios botanikos katedrą buvo patikėta prof. dr. P. Wiśniewskiui, tuo metu ėjusiam ir MGF dekanu pareigas. Fakultetui persikėlus į Zakreto gatvę, BBK teko pastatas kieme, kur iki 2016 m. pradžios buvo GMF Botanikos ir genetikos katedra. Netrukus šalia jo buvo įrengtas ir nedidelis žemės sklypas, kuriame auginti botanikos praktikos darbams ir kitiems tyrinėjimams būtini augalai.

Čia saugotas ir kauptas aukštesniųjų bei žemesniųjų augalų herbariumas, kurį 1929 m. sudarė 1100 herbariumo lapų. Aukštesniųjų augalų herbariume buvo saugomi vertingi senojo universiteto laikų rinkiniai, kuriuos universitetui 1920 m. perdavė Vilniaus viešoji biblioteka, Vilniaus medicinos draugija ir Vilniaus mokslo bičiulių draugija.

Naujus herbarus rinko katedros darbuotojai W. Sławiński (Vilniaus krašto flora ir Žaliųjų ežerų augalai), P. Wiśniewski (Vilniaus, Trakų, Ašmenos augalai), K. Prószyński (grybai), B. Szakienis (parazitiniai grybai), J. Mowszowicz (Vilniaus apylinkių augalai) ir kt.

Piotras Wiśniewskis (1881-1971)

Be tiesioginio darbo Bendrosios botanikos katedroje prof. P. Wiśniewskis daug pastangų įdėjo botanikos sodui įkurti ir jam vadovavo 1919-1923 metais.

P. Wiśniewskis – pirmasis botanikos profesorius SBU. Paliko ištisą eilę darbų iš augalų fiziologijos, eksperimentinės morfologijos ir sistematikos. Tyrinėdamas vietinius augalus, Vilniaus apylinkėse su studentais darė iškilas. Keletas jo darbų yra vertingas indėlis Vilniaus krašto florai pažinti: Nienotowane stanowiska kilku rzadszych krajowych i zawleczonych roślin w Wileńszczyźnie, *Acta Societ. Bot. Poloniae*, Vol XI, Supp. 1934; Materjaly do rozmieszczenia rzadszych roślin w Wileńszczyźnie Cz. I. *Prace Tow. Przyj. Nauk w Wilnie*, T. X, 1936; Materjaly do rozmieszczenia rzadszych roślin w Wileńszczyźnie Cz. II. *Prace Tow. Przyj. Nauk w Wilnie*, T. XII, 1938. Šiuose darbuose nurodomos ir retos rūšys, pvz. Užvingyje buvo rasta mažažiedė vandens lelija – *Nymphaea candida*, smulkiažiedė sprigė – *Impatiens parviflora*, amerikinis kiškio kopūstas – *Oxalis stricta*, dab. M. K. Čiurlionio gatvėje - bevainikė pipirnė – *Lepidium apetalum*.

Jakubas Mowszowiczus/Jokūbas Movšovičius (1901-1983)

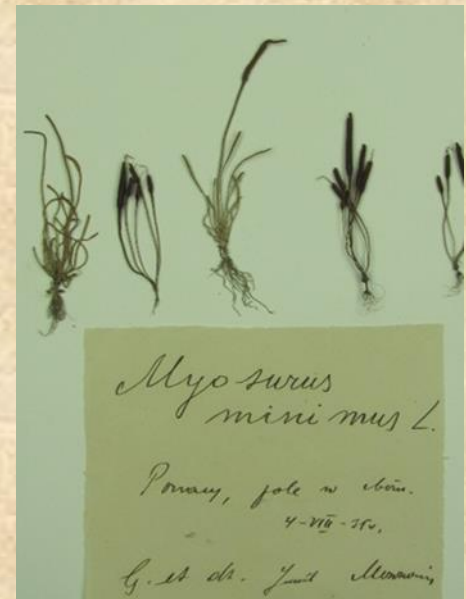
1923 m. įstojo į SBU Matematikos-gamtos fakultetą. 1927 m. gavęs baigimo pažymėjimą (*absolutorum*), buvo pašauktas į kariuomenę. Grįžęs tyrinėjo Trakų apylinkių pievų florą. 1931 m. SBU įgijo filosofijos magistro laipsnį. Už magistro darbą „Vilniaus krašto, ypač Vilniaus ir Trakų apylinkių, varpiniai ir viksviniai augalai“ („*Trawy i turzycowate Wileńszczyny ze szczególnym uwzględnieniem okolic Wilna i Trok*“) gavo Lenkijos religinių ir švietimo reikalų ministerijos apdovanojimą. Toliau tęsė mokslinį darbą būdamas neetatiniu asistentu SBU Bendrosios botanikos katedroje. 1936 m. apgynė disertaciją „Vilniaus krašto flora“ („*Flora Wileńszczyny*“), kurioje pateikė Panerių kalvų bei kitų Vilniaus apylinkių floros ir augalijos tyrimo medžiagą. 1936 m. patvirtinamas bendrosios botanikos katedros asistentu, tačiau nenutraukė darbo ir mokyklose. 1939 m. nustojus veikti SBU, perėjo dirbti į VDU Botanikos katedrą, nuoširdžiai įsitraukė į darbą, prižiūrėjo perimtą botanikos katedros turtą ir Universiteto botanikos sodą.

Apie Lietuvos florą ir Lietuvos gamtos tyrinėjimo istorijos klausimais J. Mowszowiczius yra paskelbęs 25 darbus: „Vilniaus krašto, ypač Vilniaus ir Trakų apylinkių varpiniai ir viksviniai“ (1932), monografija „Panerių kalnų ir gretimų jiems vietų augalai ir flora“ (1938), „Svetimų kraštų augalai Vilniaus krašto augalų tarpe (1938), „Sąrašas aukštesniųjų Vilniaus krašto augalų su visu iki šiol žinomų augimo vietų pažymėjimu“ (1938), knygos „Ankstyvo pavasario flora“ (raktas Vilniaus krašto ankstyvo pavasario florai pažinti) (1939) ir „Vilniaus krašto savaime augančių ir kai kurių kultivuojamų medžių ir krūmų pažinimas“ (1939). Kartu su K. Grybausku jis sudarė ir 1941 m. išleido „Lietuvos vaistinių augalų sąrašą“. Lenkijoje buvo išleistas trijų dalių veikalas „*Conspectus Florae Vilnensis*“ (kuriame išsamiai aprašyta Vilniaus krašto floros tyrinėjimo istorija ir nurodyti surasti augalai) (1957-1959) ir kt

Herbariume yra virš 1500 J. Mowszowicziaus surinktų herbariumo pavyzdžių, daugiausia iš Panerių.

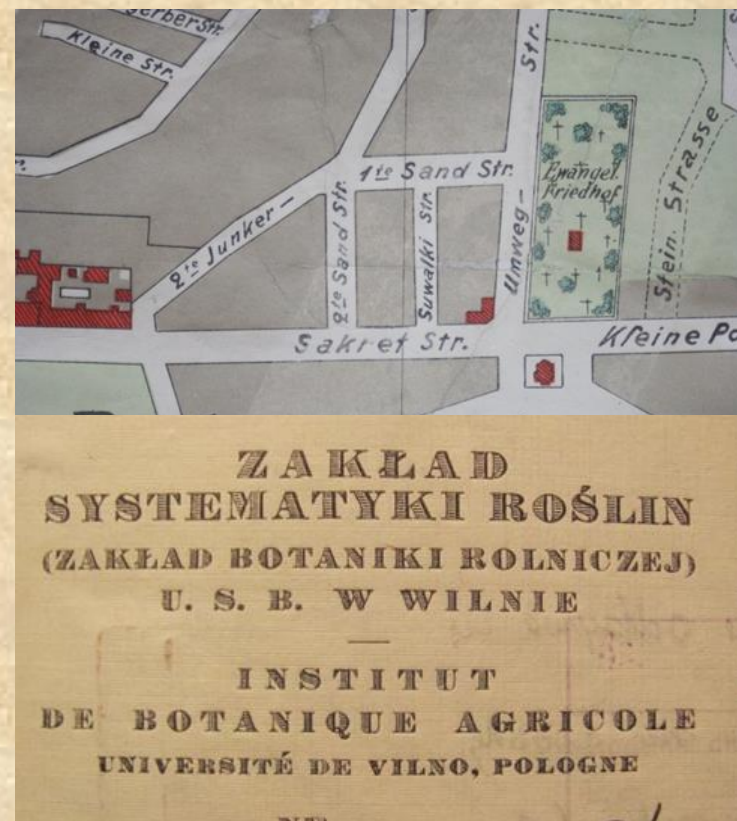
2003 m. liepos 13-20 d. Vilniuje, VU GMF vyko tarptautinė konferencija „Botaninių tyrimų kryptys Lietuvoje ir Lenkijoje - praeitis ir dabartis“, skirta profesoriaus J. Mowszowicziaus gimimo šimtmečiui pažymėti. Tai bendras Lietuvos ir Lenkijos botanikų renginys, kurio organizatoriai Lietuvoje – Botanikos institutas ir VU Botanikos ir genetikos katedra, Lenkijoje – Lodzės universiteto Geobotanikos ir augalų ekologijos katedra, Algologijos katedra, o taip pat Lenkijos botanikos draugija. Buvo daug svečių iš Lenkijos.

Augalų sistematikos ir geografijos katedra

Oficialiai laikyta, kad katedra pradėjo veikti 1922 m., nors pirmuosius dvejus darbo metus buvo sprendžiami tik personalo ir patalpų klausimai. 1923 m. universitetui perdavus pastatą Objazdovo g. 2 (dabar M. K. Čiurlionio g.1/V. Mykolaičio-Putino g. 2), ASGK įsikūrė trečiame šio pastato aukšte. Katedrai priklausė dvi auditorijos, biblioteka, du paruošiamieji kambariai bei du kabinetai darbuotojams. 1924 m. pavasarį prof. Jozefas Trzebińskis, iki tol dirbęs Lenkijoje, Pulavų augalų apsaugos stotyje, atvyko į Vilnių ir balandžio 1 d. buvo patvirtintas katedros vedėju

Katedroje buvo kaupiamas herbariumas bei kiti rinkiniai. Nemaža jų atsigabeno pats katedros vedėjas. Tai kultūrinių augalų sėklų ir vaisių rinkiniai, dendrologinis medžių pjūvių rinkinys, sausi ir šlapi preparatai, fitopatologinis rinkinys ir kt. Pastarąjį sudarė parazitinių grybų kolekcija bei ligų ir kenkėjų pažeistų augalų pavyzdžiai.

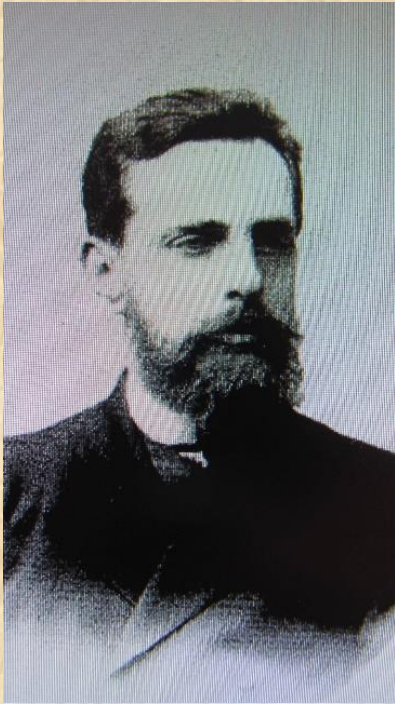

Šiuos ir kitus rinkinius naujais pavyzdžiais nuolat papildydavo katedros darbuotojai ir studentai. Prof. J. Trzebińskis kartu su Botanikos sodo inspektoriumi Konstantinu Prószyńskiu sudarė Vilniaus krašto grybų rinkinį. W. Sławińskis, tirdamas Žaliųjų ežerų augaliją, surinko 800 rūšių herbarą.

ASGK darbo centras buvo botanikos sodas, todėl be tiesioginio darbo kai kurie katedros darbuotojai ėjo atsakingas pareigas Botanikos sode.

Józefas Trzebińskis (1867-1941)

Į Vilnių atvyko 1924 m. ir pradėjo vadovauti Augalų sistematikos ir geografijos katedrai ir botanikos sodui, nuo 1928 m. ir Augalų apsaugos stočiai Vilniuje, kuri vykdė fitopatologinius tyrimus. Dėstė augalų sistematiką, augalų fiziologiją, geobotaniką, fitopatologiją, vadovavo botanikos praktikumui. Jam vadovaujant katedrai buvo parengta net 16 daktaro disertacijų, tarp jų K. Prószyńskio „Trakų apylinkėse augančių grybų sąrašas“.

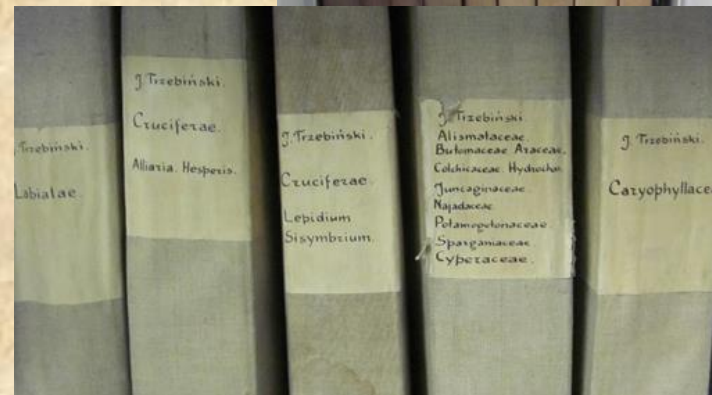
J. Trzebińskis tyrė Vilniaus krašto ir gretimų sričių florą, paskelbė daug mokslinių darbų iš fitopatologijos (Augalų ligos, Vilnius, 1930), mikologijos (Sąrašas aukštesniųjų buožiagrybių ir aukšliagrybių, surinktų Vilniuje ir jo apylinkėse tarp 1925-1932 m., (349 rūšys), Vilnius, 1934), sistematikos ir augalų geografijos (kolektyviniame darbe Vilnius ir Vilniaus žemė, T. 1, 1930, paskelbė straipsnį Vilniaus krašto augalai) ir kt. Iš viso nuo 1898 iki 1937 m. J. Trzebińskis paskelbė 98 publikacijas.

J. Trzebińskiui išėjus į pensiją, 1938 m. rugsėjo 27 d. jam buvo suteiktas SBU garbės profesoriaus vardas. Sunkiai susirgo ir 1941 m. rugpjūčio 30 d. mirė. Palaidotas Rasų kapinėse.

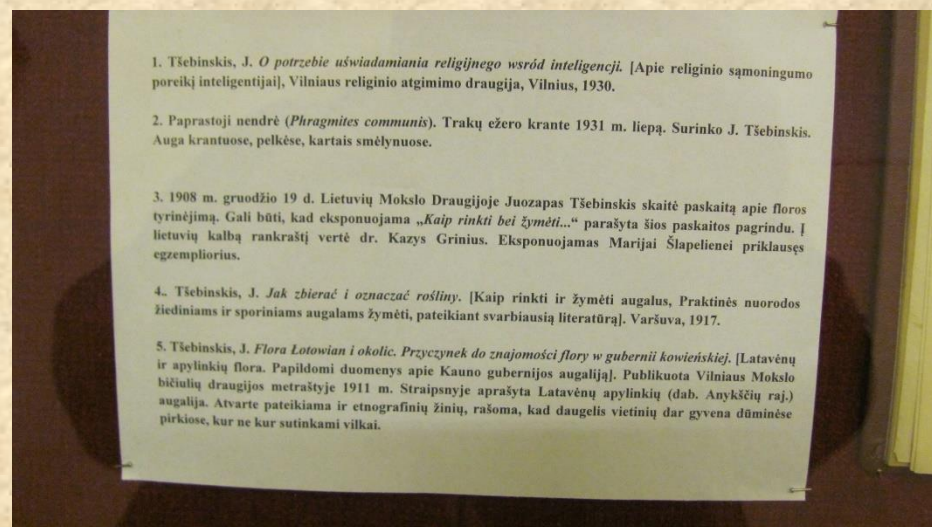
Kai Vilniuje prof. J. Trzebińskis pradėjo dirbti 1924 m., apsigyveno sodui priklausančiame dviejų aukštų mediniame, ant buvusių jėzuitų rūmų pamatų statytame pastate, vadintame vila, kur prieš namą tryško fontanas.

„Jį užbūrė Vilniaus grožis. Priprato SBU, gerai jautėsi. Gyveno Zakrete (Vingyje). Tai buvo didelė medinė vila, tačiau be kanalizacijos. Namas su trimis balkonais, milžiniška veranda, šalia didelis daržas. Čia gyveno 8 metus. Botanikos sodas ir jo pastatai – žemumoje. Alėja vedė į pušyną, kurį pagyvino Neries Vingis. Iš sodo pro vartelius mūro sienoje – išėjimas prie upės. Kitoje pusėje – kaimas. Sekmadienio vakarais skambėjo liūdnos dainos ir girdėjosi muzikos garsai. Pavasarį Zakretas drebėjo nuo lakštingalų, gegučių ir kitų paukščių balsų. Profesorius artėjo prie 60 m. ir su didžiule ištverme taikėsi su visais nepatogumais, nes gyveno toli nuo miesto. Į paskaitas važiavo brička arba rogėmis, bet dažniausiai eidavo pėstute. Jei paskaitos būdavo vakare, likdavo nakvoti MGF pastate. Laikė pareigą gyventi prie botanikos sodo. Kai šeima priekaištaudavo, sakydavo: „Bendraudamas su gamta, žmogus bendrauja su dievu“. Ieškojo būties paslapčių gamtos moksluose, religijoje, filosofijoje. Bibliotekoje gamtos mokslų knygos buvo kartu su Šventu raštu.“

Kaupė muziejinius rinkinius ir herbarą, kurio dalis dabar saugoma VU Herbariume. „*Augalų pasaulis yra per platus, kad galėtume visą apimti, todėl tyrimus svarbu pradėti nuo savo gyvenamosios vietos*“. Herbarą sudaro skirtingo storio 72 aplankai. Didžioji dalis – 32 aplankai - sisteminis herbaras, sudėtas pagal tuo metu vyravusią augalų klasifikacijos sistemą. Devyniuose aplankuose – augalų geografinis katalogas pagal žemynus ar jų sritis – t. y. Europa, Azija, Afrika, Australija, Viduržemio jūros regionas. Lokalios floros herbaras - 4 aplankai su Vilniaus ir Trakų apylinkių augalais, Latavėnų apylinkių flora sudėta 4 aplankuose. Augalai pagal ekologines grupes sudėti 4 aplankuose, dar 7 aplankai paskirti teratologinių reiškinių ir augalų grybinių ligų pavyzdžiams. Herbariume saugomi ir grybų pavyzdžiai.

2017 m. VU Bibliotekoje buvo surengta paroda, skirta prof. J. Trzebińskiui, minint 150-ąsias gimimo metines – „Profesorius Juozapas Tšebinskis - Lenkijos, Ukrainos ir Lietuvos botanikas, fitopatologas, pedagogas“. Šios parodos iniciatorė – VU Bibliotekos Rankraščių skyriaus darbuotoja Veronika Girininkaitė. Buvo eksponuojami bibliotekoje saugomi dokumentai, leidiniai, o taip pat herbario pavyzdžiai.

Franciszekas Ksaweras Skupieńskis (1888-1962)

Prof. J. Trzebińskis katedrai vadovavo iki 1937 m. Jam išėjus į pensiją, katedros vadovu buvo pakviestas prof. Franciszekas Ksaweras Skupienskis iš Varšuvos universiteto.

Tyrinėjo gleivainius, be to, dirbo citologijos srityje

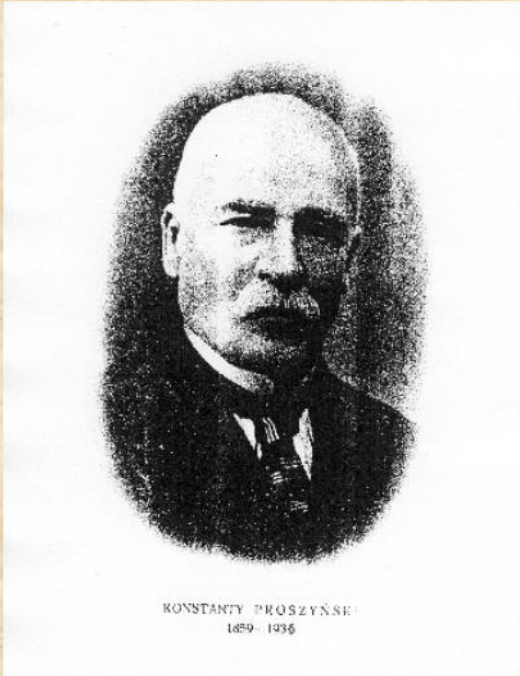
Nuo 1937 m. gegužės 27 d. SBU Augalų sistematikos ir geografijos katedros vedėjas, o taip pat Botanikos sodo vedėjas. Šias pareigas ėjo iki 1939 m.

Andrzejus Michalskis (1904-1973)

1926 m. įstojo į SBU MGF ir apgynęs darbą „Vilniaus ir Trakų apylinkių kerpės“, 1935 m. gavo filosofijos magistro diplomą. Nuo 1929 m. pradėjo dirbti asistento pavaduotoju Augalų sistematikos ir geografijos katedroje, 1939 m. pakeltas adjungtu. Nuo 1937 m. botanikos sodo Vingyje inspektorius.

Kai kurie jo Vilniaus periodo moksliniai darbai: „Indėlis Vilniaus ir apylinkių gleiviagrybiams pažinti“ (1936), „Parazitiniai grybeliai, pastebėti ant laukinių, o taip pat ant kultūrinių augalų Vilniaus-Trakų apskrities plote“ (1936), „Medžiaga Vilniaus ir jo apylinkių gniužuliniams augalams pažinti“ (1937), „Parazitiniai grybeliai ant kerpių (1937) ir kt.

Konstantinas Prószyńskis (1859-1936)

Oficialiai 1920 m. kovo mėn. 1 d. SBU botanikos sodo inspektoriumi buvo paskirtas K. Prószyńskis, nuo 1918 m. dirbęs Naugarduko, o vėliau Vilniaus pavieto mokyklų inspektoriumi. Būtent ant jo pečių neformaliai nuo 1919 m., o oficialiai nuo 1920 m. ilgam laikui (17 metų) ir užgulė dauguma sodo kūrimo ir priežiūros rūpesčių. 1936 m. liepos mėn. 31 d. K. Prószyńskis buvo išleistas į pensiją, o netrukus (rugpjūčio 25 ar 26) ir mirė.

W. Slawińskis taip apibūdino K. Prószyńskį: „Apdovanotas atmintimi ir sugebėjimu surasti augalus ir kuo tiksliausiai jų ypatybes nustatyti, vietinės floros žinovas ir tyrinėtojas“. Daugiausiai specializavosi mikologijoje, buvo ypatingas aukštesniųjų grybų žinovas, savo albumuose turėjo daug su didele pastanga padarytų įvairių rūšių grybų ir jų atmainų spalvotus piešinius. Žymus indėlis aukštesniesiems grybams Vilniaus krašte pažinti yra jo 1931 m. darbas „Aukštesniųjų grybų *Hymenomycetes* eilės sąrašas, surinktų Trakų m. apylinkėj ir artimiausiuose miškuose“, kur nurodo 370 rūšių. Paruošė grybų atlasą, iliustravo savo piešiniais, kuris, deja, dėl lėšų stygiaus nebuvo išspausdintas: „*Rūšis ir atmainas, kurias laikau esant naujas arba ypatingai įdomias, aprašiau lotynų kalba, kad tik jas atiduočiau bendram naudojimui. Savo rinkiny turiu tikslius šių rūšių atvaizdus, padarytus iš natūros, ką laikau geriausiu tikrovės dokumentu*“. Grybų atlasas saugomas MA Vrublevskių bibliotekos rankraščių skyriaus Prušinskio (ne Prošinskio) fonde (F134-12).

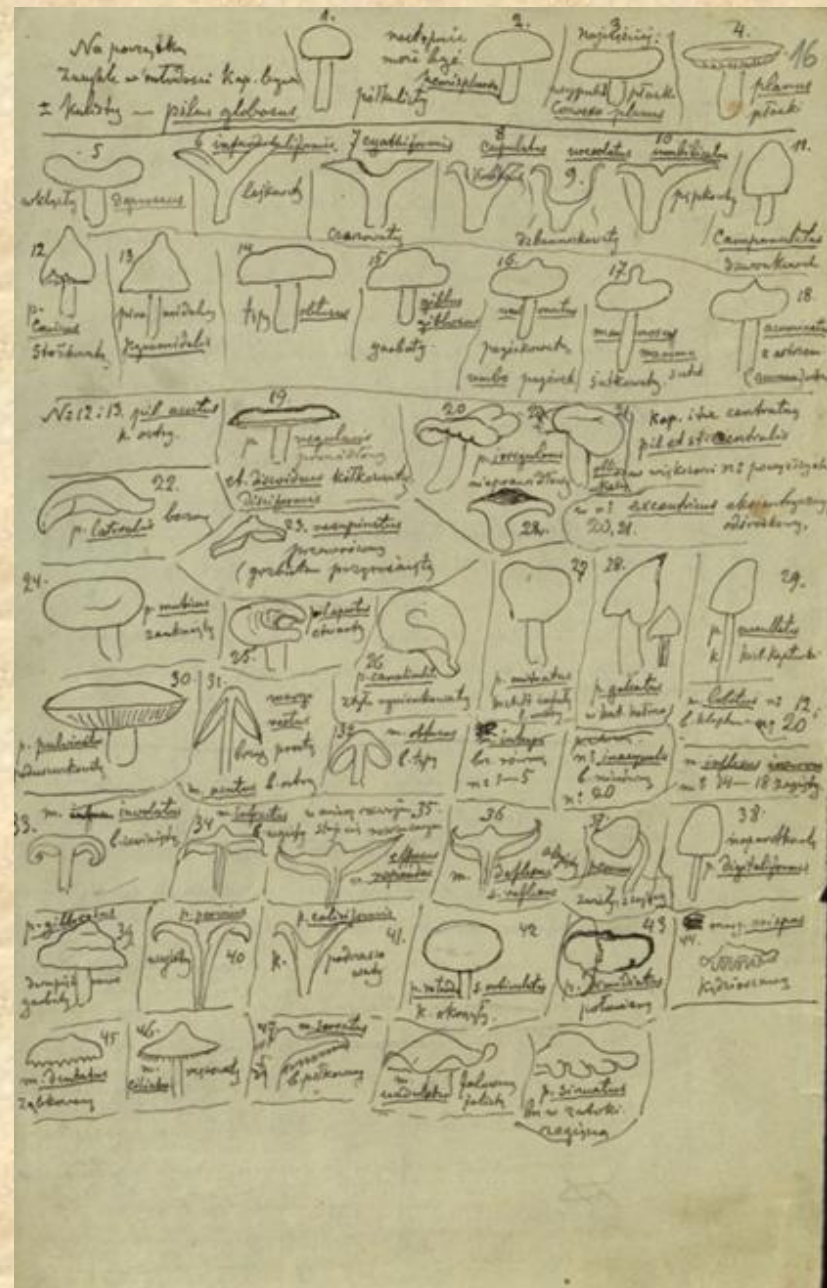

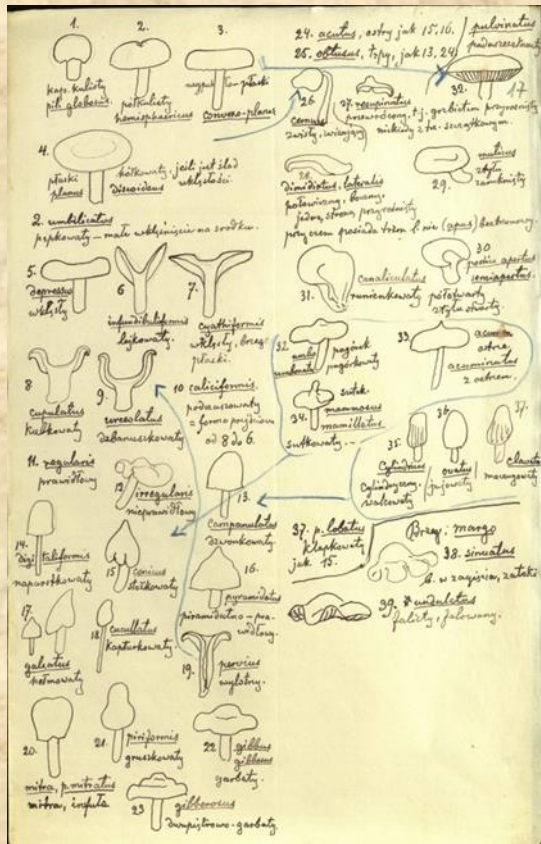
Botanikos sodo inspektoriumi jis dirbo su jam būdingu pasiaukojimu ir sąmoningumu, kone nuo pirmųjų sodo įsikūrimo (Vingyje) dienų ir nežiūrint visų sunkumų bei labai kuklių finansinių išteklių, kuriais disponavo, sode sugebėjo sukaupti ir palaikyti visą eilę įdomių augalų kolekcijų. Nepaprastai skrupulingai kontroliuodavo sėklų rinkimą mainams su kitais sodais, todėl Vilniaus sodo sėklomis, kaip visiškai patikimu šaltiniu noriai naudodavosi kiti, netgi didžiausi botanikos sodai.

Tačiau svarbiausiu jo gamtamokslinių interesų objektu buvo aukštesnieji grybai, kurių tyrinėjimui jis pašventė didesnę savo gyvenimo dalį. Tai jam padėjo iš pagrindų pažinti šią sunkiai pasiduodančią pažinimui floros dalį.

Paliko jis rankraščius su daugybės jo rastų grybų išsamiais aprašymais lotynų kalba, tarp jų daug išskirtų ir kaip naujų (iki tol neaprašytų). Su dideliu talentu jis parengė ir tų grybų atlasą, susidedantį iš poros tūkstančių spalvotų lentelių.

Daugybę metų jis siekė išleisti savo didelį darbą apie aukštesnius grybus ir tai, kad to negalėjo įgyvendinti dėl didelių leidybos kaštų, buvo didžiulė jo gyvenimo tragedija, galbūt netgi paankstinusi jo mirtį.

K. Prószyńskis taip pat taip pat tyrė Vilniaus apylinkių florą, aprašė ir sudarė žiedinių augalų herbariumą. VU Herbariume saugomi kai kurie jo piešti aukštesniųjų augalų paveikslai.

Kolekcijoje išliko daugiau nei 280 augalų piešinių. Kitoje piešinių pusėje gana neblogai išsilaikė daugiau nei 30 subrauktų piešinių, kuriuose vaizduojami kepurėtieji grybai.

Daugiau nei 35 piešiniai skirti dekoratyviniams krūmams ir žoliniam augalams, taip pat vaizduojama daug prieskoninių (30 piešinių) ir vaistinių (55 piešiniai) augalų. Piešiniuose pavaizduotos 32 augalų rūšys, kurios dabar įtrauktos į Lietuvos raudonąją knygą. Patį didžiausią aplanką sudaro vandens ir pelkių augalų 53 piešiniai.

2004-2005 m. piešiniai buvo nuosekliai ištyrinėti, restauruoti (Lietuvos nacionalinio muziejaus Prano Gudyno muziejinių vertybių restauravimo centre) ir paruošti saugoti, taip pat išleisti piešinių atvirukai, knyga „Vilniaus universiteto herbariumo senoji kolekcija“.

2008 m. lapkričio mėn. K. Prószyńskio piešiniai, kur vaizduojami šiltnamio augalai, buvo eksponuoti VU botanikos sode. Tai buvo pirmoji paroda Gamtos muziejuje Kairėnuose. 2009 m. piešiniai buvo eksponuoti dar kartą. Tais pačiais metais botanikos sodas išleido ir 11 atvirukų su K. Prószyńskio piešiniais rinkinėly. 2015 m. buvo išleistos mažos ir didelės užrašų knygutės su K. Prószyńskio augalų piešiniais.

Fam: Gesneraceae Endl.

Gloxinia speciosa L'Her var. *caulescens*
Eigeria s. *Decm.*

In vasis caldarii Horti bot. Vilnensis
Fl. Majo, Junio m.m.

Brasilia

W. Pring

Fam: Begoniaceae R.Br.

Begonia bulbillifera
Otto. Link.

In Horto bot. Vilnensi
Fl. per aestatum.

Mexico.

Fam: Euphorbiaceae Juss.

In vasis caldarii
Horti botanici Vilnensis.

Euphorbia canariensis
L.

Ins. Canariae.

Fam: Passifloraceae Juss.

Passiflora coerulea L.

In caldario Horti Scholaris
Vilnarum.

Floret per aestatem

V. Brown

Peru, Brasilia

Fam: Amaryllidaceae R.Br.

Haemanthus albiflos Jacq.

Exanis Horti bot. Vilmensis.
Fl. Septembri m. usque in
mediam hiemem.

Terra Capensis.

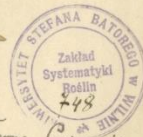
Fam: Liliaceae DC.

Agapanthus umbellatus
L'Hér.

Excalvario Horti bot. Vilmensis
Flor: Julio, Augusto m. m.

Terra Capensis.

Fam: Asclepiadaceae R.Br.

Stapelia grandiflora.
Masson.

Terra Capensis.

E Caldwell Horti Medicinalis
Vilnensis
Fl. Augusto m.

Fam: Iridaceae R.Br.

Hortus botanicus
Vilnensis
Fl. a Julio m. usque
ad tempus seruum

Montbretia
crocosmaeflora.
Lam.

Africa meridionalis

Fam: Araceae Juss.

Monstera deliciosa Lbm.
Philodendron pentatum Hort.

In caldario Horti bot. Vihensis
Floruit Iunio m. exeunte.

V. Brown

Mexico.

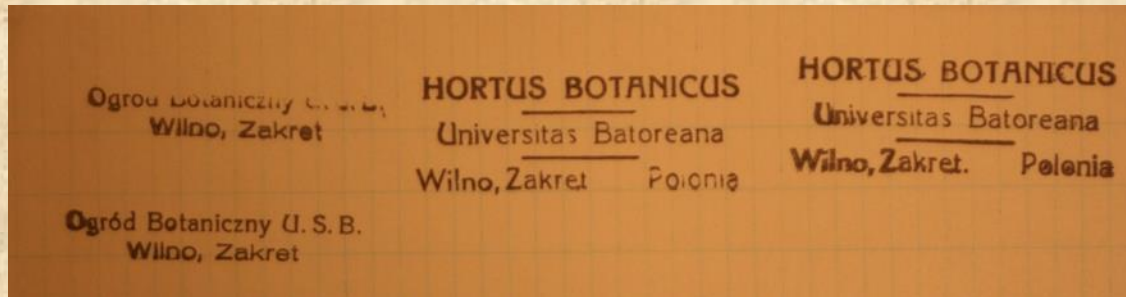

Botanikos sodas

Pirmoji oficiali komisija palivarko apžiūrėjimui į Vingį atvyko 1919 m. gruodžio 6 d. Jai vadovavo SBU prorektorius J. K. Ziemackis, tarp kitų 8 narių buvo ir P. Wiśniewskis. Komisija Vingio palivarką rado labai apleistą: pastatai buvo apverktinos būklės, žemės tebuvo dirbami vos 3 nedideli sklypeliai.

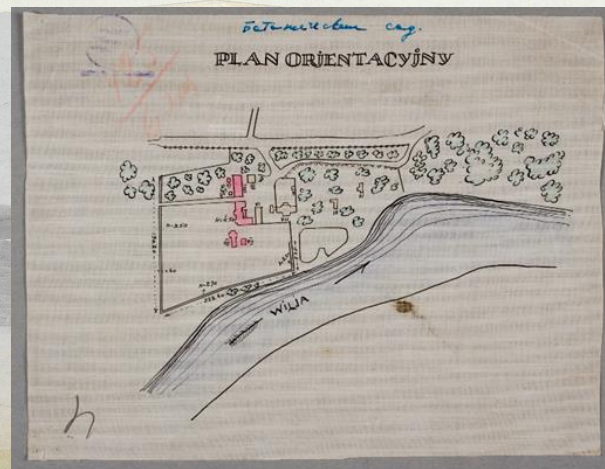
P. Wiśniewskio nuomone, vienintelis tuo metu botanikos sodui tinkamas plotas Vingyje buvęs žemutinėje Neries terasoje mūro tvora aptvertas 2 ha sklypas.

Sodo kūrimui buvo pasirinktas plotas žemutinėje terasoje, o jo plėtrai nutarta rezervuoti į Vingio parko pusę kylančius šlaitus. Komisija nutarė paruošti detalų sodo projektą, iš valdžios gavus neseniai padarytą Vingio palivarko “niveliacinį” planą. Taip pat buvo nutarta prašyti 30000 Lenkijos markių kredito pastatų remontui. Šie pinigai neužilgo buvo gauti ir botanikos sodas pradėjo funkcionuoti.

Botanikos sodas įsikūrė, kaip dabar sakytume, Vingio dvaro sodyboje, teritorijoje, kur nuo XVI a. buvo dvaras. Jau nebuvo jėzuitų akademijos laikais statytų didingų rūmų, kurių likučiai buvo nugriauti apie 1870 m., bet žemė buvo pilna šių rūmų nuolaužų. Keletas ten stovėjusių mūrinių pastatų buvo statyti XIX a. pirmoje pusėje, mediniai – XIX a. pabaigoje ar XX a. pradžioje.

Vietos tinkamumas

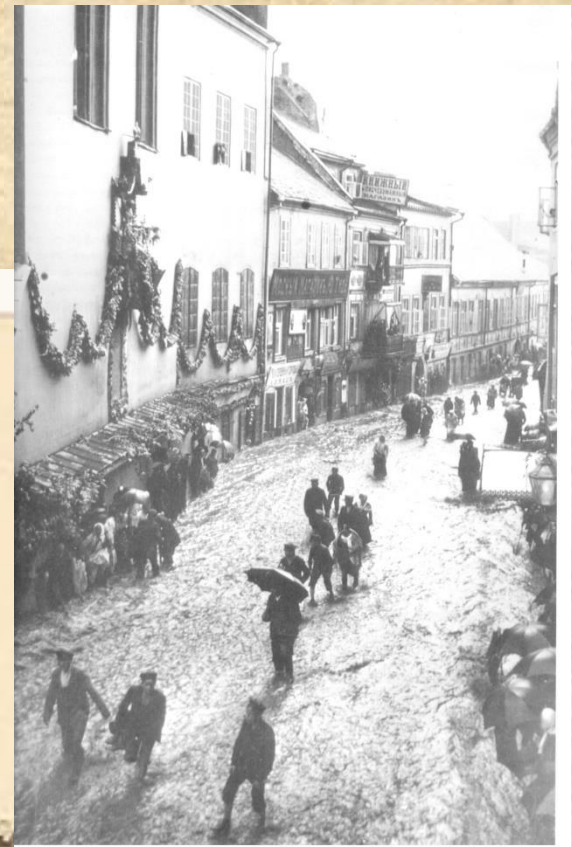

Taip pat ir pats gruntas pasirodė besąs ne pats tinkamiausias augalams, nes daug kur buvo užkastos palivarke nugriautų mūrų liekanos. K. Prószyński netgi neslėpė savo nuomonės, kad kurti botanikos sodą tokioje vietoje yra visiškai absurdas ir gaila tam įdedamų lėšų bei triūso.

*Botanický záhon pod Wilanem
v roce 1832, v. H. A. Prószyński
J. Smolíkovič*

1931 m. potvynis

J. Movšovičiaus rankraštis 1940 m.

..... Botanikos sodo žemas krantas... Kiekvienais metais... veik visuomet botanikos sodui pasidaro didelis pavojus. Ypatingai smarkiai nukentėjo Botanikos sodas 1931 m. dideliame potvynyje, kuomet sode žuvo šimtus retų ir brangių augalų, ypač gi šiltnamiuose, kurie turi didelę yda tame, kad jie yra įrengtos kelius metrus žemiau žemės paviršiaus. Vanduo tuomet ne tik užliejo visą sodo plotą, bet užpildo taip pat ir gyvenamus namus, stovinčius toliau ir aukščiau. Po potvynio kuomet vanduo nubėgo, sunku buvo ir pažinti Botanikos sodą, kuriame medžių ir krūmų viršūnės, laimingai neužmneštos vandeniui buvo apklotos žalesa, smėliu ir purvu. Tuomet prisiėjo beveik iš naujo kurti botanikos sodą: žemė buvo apklota labai storu smėlio sluoksniu, prisiėjo sodinti naujus medžius ir krūmus, veisti naujus augalus, o šiltnamiuose nupirkti naujus egzempliorius. Be to požeminiai vandens pavasariniai sluoksniai gan dažnai prasimušę katilų patalpose.

Liriodendron aquaticum L.
~~*Sorbus aucuparia* L.~~
~~*Cypripedium*~~
~~*Pheasant*~~
~~*Tridax*~~
~~*Lebrina*~~
~~*Cyanotis*~~
~~*Tridax*~~
~~*Andropogon*~~
~~*A. robustum*~~
~~*A. robustum*~~
~~*Colodium*~~
~~*Rubus*~~
~~*Calla*~~
~~*Xanthoxylum*~~
~~*Artemisia*~~
~~*Saccharum*~~
~~*Amorphophallus*~~
~~*A. bulbiger*~~
~~*Tuphanium*~~
~~*Artemisia*~~
~~*Monarda*~~
~~*Pine*~~
~~*Strobilium*~~
~~*S. reginae*~~
~~*Alumina*~~
~~*Medicago*~~
~~*H. coronarium*~~
~~*Cucurbita*~~
~~*Globba*~~
~~*Humulus*~~
~~*C. stricta*~~
~~*Ophiopogon*~~
~~*Trillium*~~
~~*B. pallidiflorum*~~
~~*Aspidistra*~~
~~*Cuscuta*~~
~~*Chloranthus*~~
~~*Lophanthus*~~
~~*Hippocrepis*~~
~~*Amorpha*~~
~~*N. praedicta*~~
~~*Chloria*~~
~~*Hamamelis*~~
~~*P. coccineus*~~
~~*Agave*~~
~~*Panicum*~~
~~*Hyemalis*~~
~~*Tanacetum*~~
~~*Althaea*~~
~~*Colanthus*~~
~~*Agave*~~
~~*Deschmoria*~~
~~*Cinnamomum*~~
~~*Fouquieria*~~
~~*F. albissima*~~

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių
 biblioteka
 Rankraščių skyrius
 F. 134 vol. 12 lap. 23v

Sodui priklausančiame mediniame name (vadintame vila) gyveno sodo direktorius, taip pat čia buvo įrengta laboratorija, kambarys sėkloms tvarkyti, nedidelis muziejus bei bibliotekėlė. Šio namo antro aukšto sienos buvo tokios plonos ir peršaldavo, kad patalpas nebuvo įmanoma prišildyti. Jos buvo naudojamos tik vasaros metu. Mūriniame vieno aukšto pastate buvo sodo kanceliarija, sodo inspektoriaus ir kitų darbuotojų butai. Teritorijoje stovėjo ir keletas ūkinių pastatų (arklidės, vežiminė ir kt.). Sodas laikė keletą arklių, naudojamų ne tik ūkio darbams, bet ir susisiekimui su miestu.

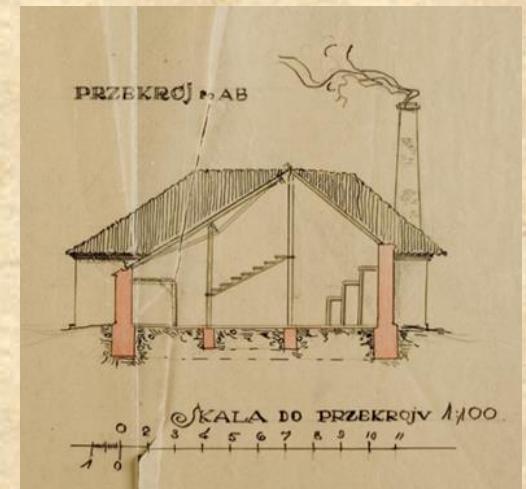
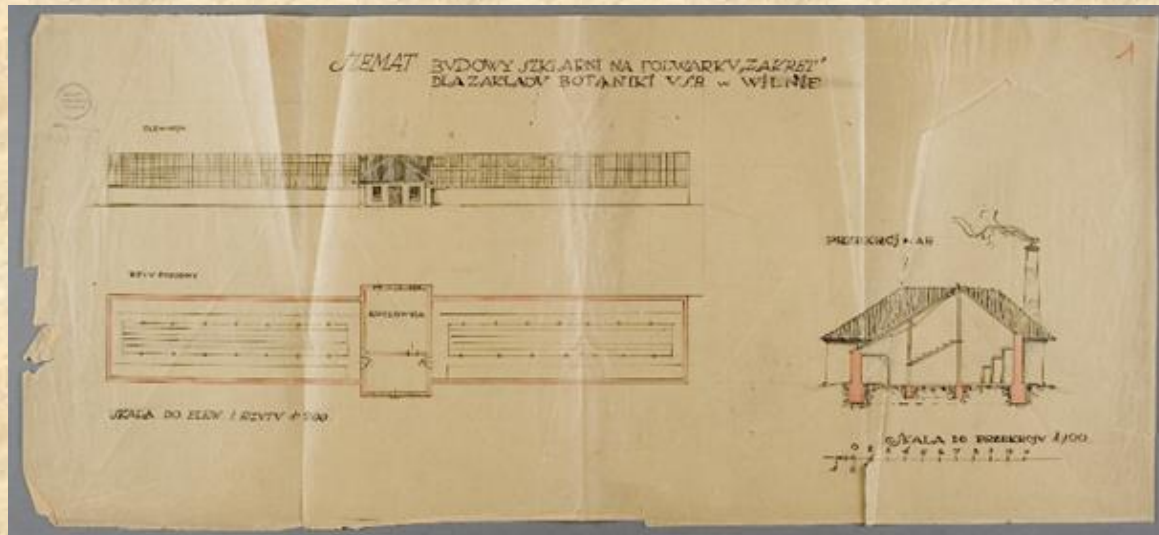
1924 m. buvo pradėta įrenginėti augalų laistymo sistema, 1926 m. pastatytas vienas didelis baseinas ir keletas mažesnių. 1926 m. pradėta ir šiltnamio statyba, tačiau darbų spartai kliudė lėšų stygius. Pirmoji šiltnamio dalis pradėta eksploatuoti 1929 m., 1928 m. pradėta statyti antroji šiltnamio dalis.

Sode buvo ir 12 langų inspektai.

1926-1927 m. suremontuoti 9 maži baseinėliai vandens ir pelkių augalams, o taip pat įrengti 9 nauji.

1936-1937 m. labai pagerėjo sanitarinė būklė, nes buvo įvestas vandentiekis. Prie vandentiekio tinklo buvo prijungtas šiltnamio, kanceliarijos patalpos, tualetas.

1938-1939 m. buvo išplėsta laistymo sistema oranžerijoje, įvesta elektra oranžerijos pagalbinėje patalpoje, sodo kanceliarijoje, katilinėje, arklidėje, anglies sandėlyje, darbo patalpose ir kieme.

Augalų kolekcijos

Nuo pat sodo veiklos pradžios kolekcijos buvo kaupiamos didaktiniais tikslais, visų pirma universiteto studentų mokymui. Bendrosios botanikos katedroje buvo skaitomos paskaitos apie augalų morfologiją, anatomiją, citologiją ir fiziologiją, o botanikos sode buvo demonstruojama augalų morfologijos įvairovė, taip pat augalų fiziologijos ir anatomijos praktikos darbams buvo tiekama medžiaga mikroskopavimui ir preparatų darymui.

Augalų sistematikos ir geografijos katedroje daugiausia dėmesio buvo skiriama augalų sistematikai, augalų geografijai, fiziologijai ir fitopatologijai. Botanikos sode buvo eksponuojami augalai, atstovaujantys kiekvienai taksonominei grupei, kuri buvo aptariama per praktikas ir pratybas.

Botanikos sodo pagrindinis uždavinys, J. Trzebińskiego nuomone, buvo sukaupti kiek galima daugiau Vilniaus ir Naugarduko regionams svarbių ir būdingų augalų, atvirame grunte ir šiltnamiuose auginti kitų egzotinių kraštų augalus, reikalingus akademiniams botanikos studijoms bei moksliniams tyrinėjimams.

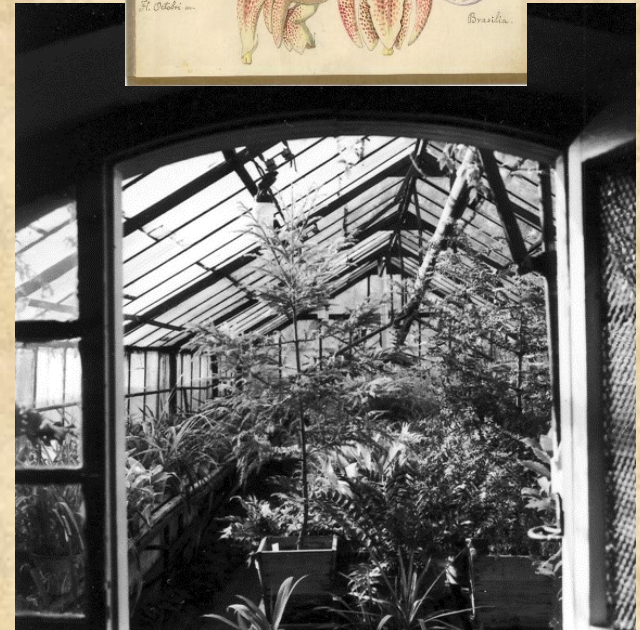
Dėmesys vietinės floros kaupimui buvo nulemtas ne tik gamtosauginių idėjų, didaktinių ir augalų populiarinimo tikslų, bet ir galimybės gana kukliomis lėšomis, kurios buvo skiriamos sodui, sukaupti ir eksponuoti įdomias kolekcijas, renkant tiek gyvus augalus, tiek sėklas. Buvo numatyta kurti tokius pačius skyrius arba kaupti specializuotas kolekcijas kaip ir kituose tuometiniuose Lenkijos botanikos soduose: bendrosios sistematikos, vietinės floros, smėlynų augalų, žemės ūkio augalų, augalų ekologijos, alpinariumo, aukštapelkės, arboretumo, vandens ir pelkių augalų.

Augalų sistematikos skyriuje buvo eksponuojami augalai, atstovaujantys kiekvienai taksonominei grupei, kuri buvo aptariama per praktikas ir pratybas.

Skyrius pradėtas kurti 1922 m. 1923/24 m. m. buvo auginami 823/813 rūšių augalai: 1923 m. buvo 690, iššalo žiemą – 62, papildyta -185, kito mokslo metų sezono metu – jau 1000.

Sodo sistematikos skyriaus patrauklumas dar padidėjo, kai pastatytame šiltnamyje buvo eksponuojami egzotinių kraštų augalai.

Šiltnamio augalai. Iš pradžių sode buvo maži šiltnamėliai, juose 1926/27 m. m. buvo auginami 153 vardų augalai. Pastačius naujus šiltnamius 1929/1930 m. m. iš Krokuvos universiteto botanikos sodo atgabenta šiltų kraštų augalų. 1929/30 m. m buvo auginama 200 vardų augalai, 1935/36 m. m. daugiausia – 325, 1936/37 m. m. kiek mažiau – 300. Šiltnamio augalai nukentėjo 1931 m. potvynio metu: „sode žuvo šimtai retų ir brangių augalų, o ypač šiltnamiuose, kurie turi tą didelę ydą, kad jie yra įrengti kelis metrus žemiau žemės paviršiaus...“

21867 - 1927

Systematika augalu

I

Sorghum vulgare Pers.
S. saccharatum Pers.
S. halepense Pers.
Tea Mays L.
Z. japonica v. *Hout.*

II

Agropyrum junceum Ph.
Triticum caputatum Squar.
Asterella Myctox Humb.
Agropyris ovata L.
A. spaldensis Juncus.

Cinna filiformis Link.

Sporobolus capensis Kunth.

Elymus canadensis DC.

III

Stipa trichala L.
Stipa montana L.
Stipa capensis L.
Stipa montana L.
Stipa capensis L.

IV

Hordeum secalinum Schreb.
H. jubatum L.
Elymus vitanus Link.
E. giganteus Ward.
E. canadensis DC.

V

Elymus vitanus Link.
E. giganteus Ward.
E. canadensis DC.

Panicum capillare L.
P. americanum L.
Eriola japonica L.

P. americanum L.
P. americanum L.

Drosera rotunda L.
Tamus communis L.
D. quinquefolia L.

Smilax aspera L.

In calvario

In vasis

7273

Coriaryna cristata Lindl. 2.

Stanhopara insignis Hook.

Epidendrum atropurpureum Willd.

Vanilla planifolia Jacq.

Cattleya labriata Lindl.

Cypripedium ~~willd.~~ *insigne* Willd.

Orchis sphaulotum

Croc. rosea Lindl.

Ficus carica L.

Ficus elastica Roxb.

F. repens Willd.

F. stipulata Thunb.

Musa sapientum L.

M. Ensat L.

Ceropegia Woodii Schlcht.

Cissus gongylodes

Passiflora caerulea L.

P. subcordata L.

P. subcordata L.

Ficus carica L.

Ficus elastica Roxb.

F. repens Willd.

F. stipulata Thunb.

Musa sapientum L.

M. Ensat L.

Ceropegia Woodii Schlcht.

Cissus gongylodes

Passiflora caerulea L.

P. subcordata L.

P. subcordata L.

Ficus carica L.

Ficus elastica Roxb.

F. repens Willd.

F. stipulata Thunb.

Musa sapientum L.

M. Ensat L.

Ceropegia Woodii Schlcht.

Cissus gongylodes

Passiflora caerulea L.

P. subcordata L.

Delphinella apus Spr.

S. Watterianum ~~Willd.~~ *Willd.*

*S. ~~insigne~~ *insigne* Willd.*

S. villosa Klotzsch

S. robusta Hort.

Platycodon ~~insigne~~ *insigne* Cav.

Dorwallia canariensis Jacq.

Anemina phyllidifolia Sw.

Cedrorch officinarum Willd.

Adiantum Capillus Venensis L.

Nephrolepis cordifolia Bthl.

Orchis japonica Kunze.

Ceratopteris bulbifera Bernh.

Thalictroides Brong.

*C. ~~insigne~~ *insigne* Willd.*

Asplenium Ruta muraria L.

Isopogonium undulatum Hort.

Displaxium polypodioides (L.) var.

Gymnogramme subspuncea Desv.

Ceratopteris cornuta L. Brong.

Doodia aspera R. Br.

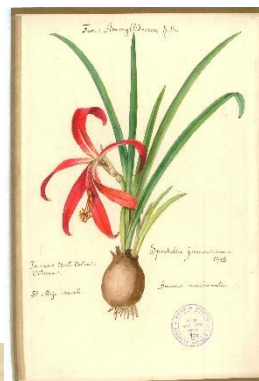
Stelis critica L.

O. longifolia L.

O. palmata Willd.

Salvinia auriculata Nutt.

Spis roślin znajdujących się w zimnicy Szklarni nr 1			Wzrosty w roku 1920 wzrosty w tym czasie dla roślin szklarni	Wzrosty w roku 1921 wzrosty w tym czasie dla roślin szklarni	Wzrosty w tym czasie w szklarni w 1922 r.	Wzrosty w tym czasie w szklarni w 1923 r.	Wzrosty w tym czasie w szklarni w 1924 r.	Wzrosty w tym czasie w szklarni w 1925 r.
1. Hedera helix	doniczka	7. 14. 14. 14. 14. 14.	est. 9 z wiel. 1 no paralel	8 doniczek, jedn. wog. don. 11 paralel 1 doniczka	8	8	8	8
2. " " zewajcaroga	"	5. 12. 12. 12. 12. 12.			5	5	5	5
3. Mechochloa	"	4. 1-3.	est. 2.	2	141 u szklarni	2	2	2
4. Grevillea littoralis	"	1. 1-4.		1	1	1	1	1
5. Nardus communis	"	1. 1-5.		1	1	1	1	1
6. Brana	"	1. 1-6.		1	1	1	1	1
7. Oenothera acontrocarpa	"	1. 1-7.		1	1	1	1	1
8. Catalpa bignonioides	"	3. 1-8. 11-8. 11-8.		3	3	3	3	3
9. Chrysanthemum Anale	"	2. 1-9. 11-9.		1 (jedn. wog.)	1	1	1	1
10. Coprosma sempervirens	"	2. 1-10. 11-10.		2	2	2	2	2
11. " " Bonthami	"	1. 1-11.		1	1	1	1	1
12. " " Luanda	"	1. 1-12.		1	1	1	1	1
13. Pothos edulis	"	2. 1-13. 11-13.	wzrosty wog.	-	-	-	-	-
14. Tacca baccata	"	1. 1-14. 11-14. 11-14.		6	6	6	6	6
15. Poinsettia	"	3. 1-15. 11-15. 11-15.		3	3	3	3	3
16. " " folia	"	1. 1-16.		1	1	1	1	1
17. Lonicera americana	"	1. 1-17.		1	1	1	1	1
18. Picea engelmannii glauca	"	1. 1-18.		1	1	1	1	1

Augalų ekologijos skyriuje skirtingų augalų buveinių (pvz., sausų vietų ir stepių, vandens, pelkių ir kt.), o taip pat biologinių tipų pagal Raunkiaerą demonstracija atspindėjo to laikotarpio ekologijos ir fitosociologijos mokslo žinias ir plėtrą. Skyrius įkurtas 1926 m. Anksčiau supilta kopa su augalija taip pat buvo naudojama ekologijos procesų demonstravimui. Skyriuje galėjo būti demonstruojami įvairūs augalų apsidulkinimo būdai ir sėklų įvairovė kaip kad buvo Krokuvos botanikos sode. 1928/29 m. m. buvo pasodinti 32 rūšių augalai, 1929/30 m. m. buvo įrengta „biologinių tipų (gyvybės formų) pagal danų mokslininką Christeną Raunkiaerą“ ekspozicija. Tai augalų morfologiniai tipai, kurie priklauso nuo ekologinių sąlygų. Pagrindinis kriterijus – žiemojančių pumpurų vieta dirvožemio atžvilgiu. 1938/1939 m. minima stepių ir smėlynų augalų grupė, tad galėjo būti, kad stepių augalai buvo pasodinti ant kopos.

Rožynas. 1929/1930 m. m. pasodinta 24 veislių rožės.

Arboretume buvo galima susipažinti su pagrindiniais Lenkijoje savaime augančiais arba auginamais augalais. Pirmieji krūmai pasodinti 1920 m., kaip skyrius įkurtas 1925 m. 1923 m. buvo pasodinti 176 rūšių medžiai ir krūmai, 15 žuvo, papildyta 4, tad 1923/24 m. m. ataskaitoje rašoma, kad dabar yra 165 vardų kolekcija. 1926/1927 m. m. buvo nupirktas 12 rūšių spygliuočių ir lapuočių iš Bracio Hoserio medelyno Varšuvoje, į kolekcijas pasodinti 24 vardų augalai, iš viso augo 72 vardų medžiai ir krūmai. 1927-1929 m. kraštovaizdžiui pajvairinti supilti du kalneliai, kuriuos buvo numatyta apsodinti medžiais ir krūmais. 1928/1929 m. m. kolekcijos papildytos 28 vardų medžiais bei krūmais. 1929/1930 m. m. arboretume pasodinta 66 rūšių medžių ir krūmų. Kai 1923 m. sode buvo pasodinti 176 vardų medžiai ir krūmai, kas sudarė apie 13,3% bendro sodo augalų skaičiaus, tai buvo pati didžiausia dendrofloros dalis bendrose kolekcijose per visą SBU sodo veiklos laikotarpį. 1935-1936 m. kolekcijose buvo 180 vardų medžiai ir krūmai, kas sudarė 6,4% bendro augalų skaičiaus. Esant tokiai situacijai, o ir dėl jauno medžių ir krūmų amžiaus, sumedėjusių augalų sėklų SBU botanikos sode buvo surenkama labai nedaug.

1. Ekologija. 1932

Mezofity

Elymus arenarius L.
Festuca ovina L.
Corynephorus canescens B.
Alyssum calycinum L.
Arcanaria graminifolia Schreb.
Salsola Kali L.
Thymus serpyllifolius L.
Thymus

Lanik lici

Ephedra fragilis Desf.
Asparagus officinalis L.
Thuja occidentalis L.
Lathyrus Aphaca L.
Calluna vulgaris Salisb.

Halofity

Hordeum maritimum Hall.
Juncus balticus Willd.
Veronica scoparia Desv.
Plantago maritima L.
Osama arenaria Rostk. Schmidt.
Spergularia salina Presl.

Licij

Sedum telephium L.
Scrophularia lactovirens L.
Portulaca sativa L.
Cucumis

Licij setigera 2

Berula semperivirens L.
Vaccinium vitis-idaea L.
Vicia minor L.
Nabonia

Silva ostasimie

Stachys lanata Jacq.
Verbascum phlomoides L.
Cerastium tomentosum L.
Androsa arvensis L.
Gnaphalium norvegicum Jun.
Soja hispida Michx.

R. crepus

Rubus caesius L.
Cucubalus bacciferus L.
Galium aparine L.
Fragaria

Licij 2 vadami

Lathyrus latifolius L.
Vicia sativum L.
Bryonia alba L.
Vicia cracca L.

R. wijera

Onoclea multiflorus Willd.
Calceola sepium Rostk.
Sporocarpium

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių
biblioteka
Rankraščių skyrius

134 vnt. 12 lap. 2R

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių
biblioteka
Rankraščių skyrius

134 vnt. 12 lap. 27R

27

Juniperus chinensis
Taxodium distichum
Junip. Sabida
Thuja Woreana
Th. alba spirata

Th. occidentalis
Junip. virginiana
~~*Chamaecyparis obtusa*~~

Ch. Lawsoniana
Ch. procumbens
Picea canadensis glauca
P. Engelmannii
P. canadensis
P. pungens glauca
P. abietata
P. excelsa
P. Omorica
P. alba

Larix europaea
L. leptolepis
Pinus Douglasii
P. cembra
P. Strobus
P. Banksiana
Fagus laucata

Acer Negundo
A. campestre
A. platanoides
Filix parvifolia

Populus balsamifera
Aesculus Hippocastanum
Betula alba

Robinia Pseudacacia
Betula japonica
Alnus incana
A. glutinosa

Salix incubacea
S. amygdalina
S. acutifolia
S. stipularis
S. acuminata
S. pentandra
S. caprea
S. procumbens
S. cuspidata

Corylus Colurna
C. Avellana
Ulmus montana

Idem
U. americana
Acer dasycarpum
Fraxinus americana
Acer Pseudoplatanus
Populus nigra
Salix vitellina

Vietinės floros skyrius įkurtas 1922 m. Netrukus (1923/24 sezono metu) jame buvo 327 rūšių augalai. 1924/25 sezono metu – 349. 1926 m. pastatytas vienas didelis baseinas ir keletas mažesnių vandens ir pelkių augalams. Baseine, skirtame pelkių augalams, 1928/28 m. m. pasodinti augalai iš Vilniaus apylinkių. Buvo įrengta dirbtinė aukštapelkė ir 1928/29 m. m. pasodinti šiai bendrijai būdingi augalai, pvz., siauralapė balžuva (*Andromeda polifolia* L.), paprastoji tuklė (*Pinguicula vulgaris* L.), paprastoji spanguolė (*Oxycoccus palustris* Pers.).

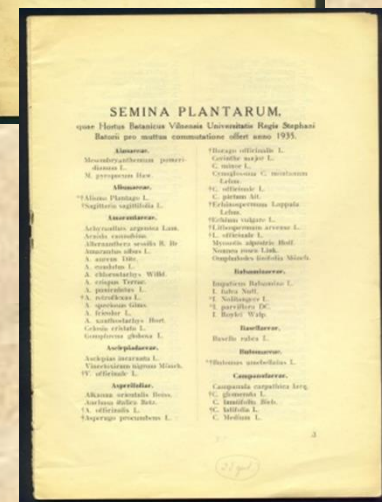
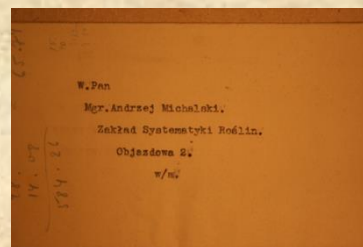
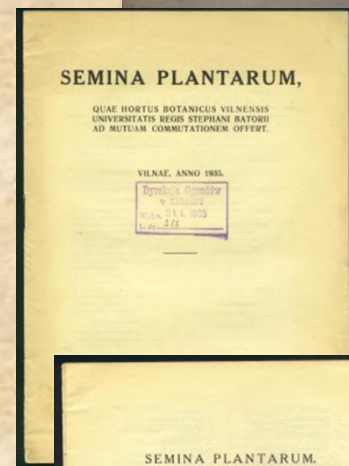
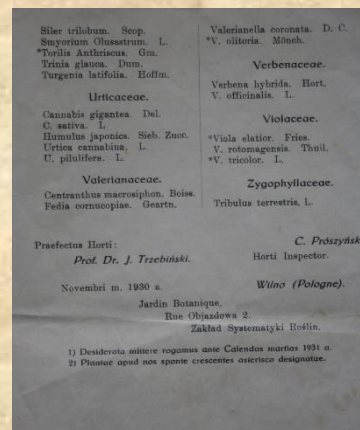
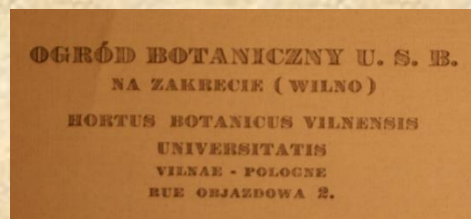

Alpinariumas, vadintas alpinetumu, įrengtas 1927-1929 m., o 1937-1938 m. buvo išplėsta kalnų augalų kolekcija.

Žemės ūkio augalų skyrius buvo pristatomi pagrindiniai žemės ūkyje naudojami augalai. Skyrius įkurtas apie 1925 m. atsižvelgiant į universiteto Žemės ūkio skyriaus katedrų poreikius. 1924/25 sezono metu čia buvo auginama 139 vardų augalai.

Eksperimentinis skyrius. Vėliausiai 1938/39 m. m. naujai gautoje 0,2 ha teritorijoje įkurtas eksperimentinis skyrius, jame pasodintos eksperimentinės kultūros.

Taigi, iki 1939 metų sode buvo sukaupta apie 2800 augalų vardų kolekcija, augalai eksponuojami specializuotuose skyriuose. Pastatyti šiltnamiai, juose eksponuojami maždaug 300 vardų šilumamėgiai augalai. Buvo leidžiamas sėklų mainų katalogas, keičiamasi sėklomis su kitų šalių botanikos sodais. Nuo pat sodo veiklos pradžios kolekcijos buvo kaupiamos didaktiniais tikslais, visų pirma universiteto studentų mokymui, Per 19 sodo veiklos metų kolekcijomis pasinaudojo apie porą tūkstančių biologijos ir žemės ūkio specialybių studentų. Sode surinkta medžiaga buvo naudojama moksliniams tyrimams arba sodo kolekcijose buvo atliekami stebėjimai. Sodas buvo lankomas, dažniausiai čia atvykdavo moksleiviai. Apibendrinant galima pasakyti, kad startavęs tuščioje vietoje, botanikos sodas iki 1939 m. sutvirtėjo ir, kad ir labai sunkiomis sąlygomis gyvuodamas, vykdė visas universitetiniams sodams būdingas funkcijas.

Wilno OGRÓD BOTANICZNY Andrzej Michalski

Nutikdavo ir taip: Anos Trzebińskos, J. Trzebińskio dukters prisiminimai.

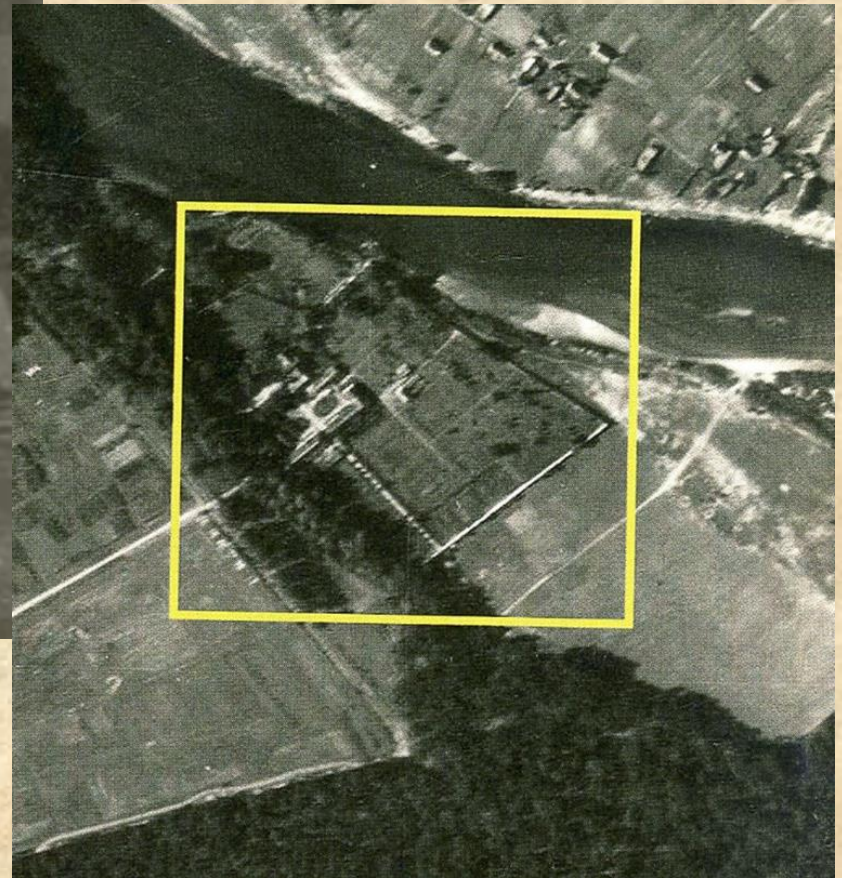
„Kartą, kai tėvas dviem dienom išvyko, aš sugalvojau padaryti jam staigmeną. Jau buvo gegužė. Piktžolės –seniai neravėtos –klestėjo lysvėse. Takeliai geltonavo nuo žydinčių pienių. Nusprendžiau padaryti tvarką. Kauptuku išvaliau takelius nuo žydinčių augalų, skrupulingai išroviau piktžoles iš lysvės. Kai tėvas grįžo ir pamatė mano nuveiktus darbus, pasakė su pasipiktinimu ir liūdesiu: „Ką tu, Anusia, padarei? Tos pienės sulaukė savo gražiausio laiko metuose, taip pat ir kitos piktžolės“.

Pasirodo, lysvės po tėvo kabineto langu buvo specialus piktžolynas. Visiems augalams ten buvo duota laisvė“.

Anna Trzebińska-Wróblewska, Moj Ojciec, Warszawa: Biblioteka uniwersitetska w Warszawie, 2002, s. 61-62.

Pagrindinė literatūra

- S. Jegelevičius, Lenkiškasis Stepono Batoro universitetas Vilniuje (1919-1939), Vilniaus universiteto istorija, Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1994, p. 202, 203.
- J. Klimavičiūtė, Botanikos mokslo raida Lietuvoje 1919-1943 m., Vilnius: Botanikos instituto leidykla, 2002, p. 50.
- A. Skridaila, Botanikos sodas Vingyje Stepono Batoro universiteto laikais (1920–1939), Šiaurės Atėnai, 2002, Nr. 4 (590), p. 11.
- A. Supruniuk, M.A. Supruniuk, Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie w fotografiach, 1919-1939, Torun: Wydawnictwo Naukowe UMK, 2009, p. 310.
- L. Šabajevaitė, Fakultetų turtai, Alma Mater Vilnensis: Vilniaus universiteto turtai istorijos skersvėjuose (XVI-XXI amžiai), Vilnius: VUL, 2016, p. 425.
- B. Rydzewski, Wydział matematyczno-przyrodniczy U.S.B. w latach 1919-1929, Księga pamiątkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia uniwersytetu Wilińskiego, Wilno, nakładem USB, t. 2, 1929, s. 274.
- A. Zemanek, P. Köhler, Historia Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (1919–1939), Studia Historiae Scientiarum, Poland, 2016, 15, s. 321.
- Sprawozdania Zakładów 1936/37-1937/38; zarys historii Ogrodu Botanicznego za lat 13 (1924-1937), LCVA, f. 175, ap. 6(VII) B, b. 232, l. 177.
- Sprawozdanie Wydziału Mat.-Przyrod. U.S.B za lata 1923/24-1933/34, LCVA, f. 175, ap.1(I) A, b. 391, l. 115, 74, 57.
- Sprawozdania roczne 1938/39, LCVA, f. 175, ap. 1(I) A, b. 927, l. 144.
- Protokol ogłędzin folwarku „Zakret“, LCVA, f. 175, ap. 1(I) A, b. 28, l. 307.
- Sprawozdanie Zakładów za rok 1935/36, LCVA, f. 175, ap. 6(VII)B, b. 52, l. 170.

Sodo plotas 7,35 ha

1. Žalioji salė
2. Tarnybinės patalpos
3. Senieji šiltnamiai
4. Šulco vartai
5. Dendrologinės kolekcijos
6. XVII a. jėzuitų rezidencijos tvora
7. Sistematikumas
8. Gėlynas
9. Senųjų jėzuitų rūmų pamatai
10. Rožynas
11. Sakurų giraitė
12. Fzikų namas

Ačiū už dāmes!